

ABONAMENT:

Pe an 6 cor.; pe 1/2 an 3 cor.

Pentru România pe an 15 lei.

Manuscripte nu se redau.

LIBERTATEA

INSERTIUNI:

se socotesc după tarifă, cu prețuri foarte moderate.

Abonamente și insertiuni se plătesc înainte.

Apare în fiecare Sâmbătă.

CESTIUNEA —

„CARULUI ÎNGLODAT”

Ori-ce se va zice sau scrie, rămâne fapt, că partidul național, în organizarea sa veche, nu mai poate desvolta nici o activitate rodnică, întru realizarea postulatelor înscrise în programul său.

Tot asemenea fapt este, că stagnarea generală, la care a ajuns singurul partid politic al nostru, este peste măsură păgubitoare din punct de vedere național-politic.

Drept aceea nu este decât legitimă dorința acelor, cari stăruesc pentru a se pune capăt acestei situațiuni insuportabile.

O schimbare în spre bine însă, numai în acel caz va fi posibilă, dacă va succede, *se avem iarăși un partid național politic cu libertate de acțiune*, pentru-că fără a avea puțința activității libere și publice, partidul ca atare nu poate face nici o ispravă, precum evident reiasă din pățaniile trecutului mai apropiat.

Să naște însă fireasca întrebare, că putem noi, în situația dată, ajunge la un asemenea partid politic cu caracter național?

Eu așa cred, că da, mai ales dacă vom ști fi chibzuiți și nu ne vom ținea legați prin forme seci și vorbe sunătoare, fie ele cât de bombastice, căci ceea-ce cu puțință a fost și este la compatrioții Sași, Slovaci și Sârbi, cu puțință trebuie să fie și la noi.

Dar' cu un lucru trebuie să fim în curat dela început, pentru a nu fi expuși la noaue decepțiuni.

După mine, ori-ce încercare, care tinde a reactiva partidul național românesc, în vechile sale forme și organizare, va rămânea zadarnică, pentru-că ori-cât de dureros ar fi, fapt este, că acel partid mai există astăzi numai în închipuirea și în inimile noastre, dar', de când cu ordinațiunile opritoare, el nu mai e o realitate, ci numai o ficțiune.

De aci însă nu urmează ca să stăm locului, ci trebuie căutată și aflată altă cale potrivită, pe care pornind, *se putem valida aspirațiunile noastre legale de caracter național, cultural și economico-social*.

Și eu așa cred, că această cale se poate afla.

Disolvarea partidului național românesc, prin primul ordin ministerial cunoscut, nu s'a făcut pentru caracterul național și românesc al partidului, ci pentru-că partidul în unele din manifestările sale și în activitatea sa a trecut peste anumite limite.

Aceasta reiasă din însuși textul ordinului ministerial cestionat, precum și din motivarea acelu

ordin, făcută de ministrul președinte de pe acele vremuri, Dr. Wekerle, în vorbirea sa ținută la 5 August 1894 înaintea alegătorilor sei din Baia-mare.

Dacă nu vom perde din vedere această împrejurare, foarte esențială, și vom ținea cont de felul cum sunt constituite partidele naționale săsești, slovacești, sârbești din patrie, trebuie să aflăm și noi calea, care duce la eșirea din situațiunea prezentă. Este numai vorba să știm trece peste unele veleități și *se avem rezoluțiunea a ne înprețini cu ideea formării de nou a partidului național, amăsura impregurărilor existente*.

Dat fiind însă, că unii din oamenii noștri, se leagă mult de partidul și organizarea veche, un lucru altcum ușor de înțeles pentru cel ce cunoaște împrejurările, apoi prin formarea de nou a partidului național, s'ar putea întâmpla, să ne divisăm în două partide, ceea-ce fără îndoială nu este de dorit.

Dacă este însă vorba a alege între două rele, trebuie ales răul cel mai mic, și eu nu stau un moment la îndoială să afirm, că între împrejurările noastre, mai mare rău este a sta absolut locului, decât a avea eventual două partide: unul nou, al acțiunii folositoare, altul ar rămânea cel vechiu, care stă pasiv, păzind »bazele de drept» cele vechi...

Nemții, Cehii, Polonii din Austria, Ungurii la noi, încă sunt divisați în mai multe partide, tot așa au fost un timp și Sașii din Ardeal. Toți aceștia au însă atâta pricepere și bun simț, ca atunci, când este vorba de cauza națională comună, *se meargă împreună față cu tendințele adversare!*

De ce nu am putea face și noi așa, — *dacă altcum nu se poate, și numai dacă altcum nu se poate*, — până la acel timp dorit de toți, când dată va fi posibilitatea contopirii de nou în un singur partid național? Ear' atari timpuri sosesc negreșit. Văzurăm recontopirea partidelor săsești, azi vedem recontopirea partidelor opoziționale croate, etc.

Precum am arătat la alt prilej, în legătură cu formarea de nou a partidului, *trebuie făcută și reviziunea programului din 1881*, și mărturisesc sincer, că eu și acum țin la părerile mele, pe cari »Libertatea» a aflat de bine a le da publicității, pentru-că obiecțiunile urbane ale domnilor dela »Drapelul», și pișcăturile »Tribunei», altfel destul de obiectivă, nu au schimbat întru nimica convingerile mele în acest obiect, ear' persiflagiul și însinuările copilărești ale »Gazetei», fiind vorba de lucruri mult prea grave, sunt absolut fără rost, deci nu le pot lua în serios, cu toată

stima ce altcum întotdeauna am păstrat stimatului meu amic Dr. Aurel Murășan.

Ori cum vor fi întimpinate aceste »păreri particulare», puse pe hârtie »așa cum am putut», va fi bine pentru limpezirea situațiunii, ca cei competenți să inițieze încă în decursul acestui an, la timp și loc potrivit, o constătuire în scop de a discuta în bună înțelegere și dragoste frățească asupra măsurilor, ce ar fi a se lua pentru a »porni odată în o direcțiune oarecare carul înglodat al partidului național», — vorba dlui P. Cosma.

Dr. Ioan Mihu.

UNELE-ALTELE

„Fapte, nu discuții!”

Din incidentul fondării unei bănci noue slovace, »Tribuna» în articolul său de fond dela 17 Aprilie, remarcând activitatea ce o desvoaltă slovacii pe teren economic și jurnalistic (de activitatea lor parlamentară nu aminteste), face o comparație între noi și între ei.

Concluziunea este, că până când la Slovaci se lucrează, la noi numai — se discută.

»Nu discuții numai, ci muncă stăruitoare ne trebuie peste tot locul! Să fie și vorbă, căci e bine să ne clarificăm, dar' faptele să precumpenească.

»Fapte ne trebuie, nu discuții în jurul programului de luptă. Pentru noi programul de luptă să fie întărire pe toate terenurile. Când vom fi tari și puternici, atunci putem face autonomie, putem asigura respectarea limbii și naționalității noastre!

Eată cum caracterizează »Tribuna» situațiunea noastră.

Da, muncă stăruitoare ne trebuie, zicem și noi, însă la noi sunt și de aceia, cari susțin, că nu ne e permis *se facem pe teren politic nimic*, căci vezi Doamne prudența politică ar pretinde-o aceasta.. Și de fapt, de vre-o câțiva ani încoaci, nimic nu s'a făcut, ear' între cei cari nu au făcut nimic, se nu fie cu bănat că o spunem: se află și domni grupăți în jurul »Tribunei».

Am fi fericiți dacă neactivitatea de până aci s'ar înlocui cu muncă și activitate corâspunzătoare. Noi în cercul nostru ne vom sili a o și arăta. Dar tocmai spre acest scop e necesară o meditare și revedere fundamentală a situației, a căilor ce s'au fixat luptătorilor noștri politici prin hotărârile trecutului, prin programă, prin conferențe.

Programa aceea, numai fiind foarte-fortă tari, am putea-o realiza în între-gimea sa, ear' astăzi nefind așa de tari, ar fi cuminte lucru să ne întocmim așa programa, ca și cu forțele disponibile se o putem realiza!

Prostia șovinismului.

Un oare-care număr de membri ai societății »Alldeutscher Verband» voiau să facă în vara asta o excursiune prin Ungaria. Partea cea mai mare a excursioniștilor era să fie dame. Văzând însă că foile ungurești s'au înfoiat așa de urf în pene contra venirii Nemților, pe cuvânt că prin asta aștia pe Nemții din Ungaria și Sașii din Ardeal, (și nu vor putea fi așa ușor... maghiarisați),

— excursioniștii s'au hotărât a nu veni în Ungaria, căci mai ales femeile au declarat că nu se pot expune eventualelor insulte ungurești...

Inchipse-și acum ori-cine, ce idee mai au atari oameni despre țara aceasta, când oameni culți și femei, o încungiuță de frică să nu fie insultați în ea de seminița domnitoare, cum își e frică să nu fi batjocorit când treci printr'un sat țigănesc!

Curagiul presei maghiare de a amenința pe excursioniștii germani, până a-i face să nu intre în țară, — e perfect același ca și curagiul viței de Faraoni, cari te amenință, că de întri printre bordeele lor, să te ții ce vei vedea și ce vei auzi, ba eventual și ce vei căpăta pe la spatel...

Genesa programului.

Dl P. Cosma publică în »Telegraful Român» o serie de articli, arătând în ei »genesa programului actual al partidului naț. român, și însemnătatea punctelor 1. și 9. din program».

Dl Cosma face istoricul înjgheării partidului însuși în forme mai concrete de partid cu program, la 1880. Până atunci Românii se întruneau numai cam în ajunul alegerilor, când într'un oraș când într'altul, și se sfătuiau asupra ținutei ce se observe. În 1880 s'au făcut, la Turda și apoi în Sibiu, primii pași spre a da o mai marcata formă de partid regulat, partidului politic românesc, convocându-se la conferențe intime mai mulți fruntași ai neamului. Însemnările dlui P. Cosma despre acele conferențe, pe care le publică acum în »Tel. Rom.», sunt foarte instructive, pe aiurea tragicomice, cum adecă se scuzaau unii fruntași că de ce nu pot veni la conferență: că pe unul îl împedecă... culesul viilor, pe altul... că a sosit (cam obosit) din o comisie, altul... își vinde chiar în ziua aceea un pământ, deci politica neamului fiind mai puțin importantă ca aceste lucrări, nu puteau participa... Ear' alții, neînvițați și nedoriți, se îmbulzeau în chip obraznic în conferență, să vede cu scop de a spiona tot lucrul. Destul că s'a făcut cum s'a făcut, și după debateri în comisii, în comitete de studiu, s'a convocat conferența generală a delegaților alegătorilor români din 1881, care a stabilit programul partidului așa precum îl știm azi.

Dl Cosma scoate la iveală, că comitetul de atunci al partidului astfel organizat, se numea pe sine numai »comitet electoral permanent», și își încheie al treilea articol (de acum de Joi), astfel:

»Până-când comitetul a putut rămânea din elementele cari au conlucrat la organizarea partidului, și până-când s'au mulțumit cu modestul nume de »comitet electoral permanent», cum în puterea legii electorale au și alte partide politice, cutez a afirma, că deși cu succese modeste, dar' între împrejurările date, *organizațiunea partidului se simțea*, — îndată-ce elementele noue n'au mai fost mulțumite însă cu precauțiunea bătrânilor, nici cu modestul nume basat în lege și în conlucrul conferenței din 1881, ci propria autoritate s'au avântat la falnicul rang de »comitet național» — au pășit pe o cină de unde n's'au

mai putut re'ntoarce, până-când au ajuns unde cu durere-i vedem astăzi!»

Nu cunoaștem încă sfârșitul, concluziunile, pe cari le va trage dl Cosma, înțelegem însă din pasagiul citat, că nici d-sa nu face capital din *numirea* de azi a comitetului și partidului, de »comitet al partidului național român», ci mai curând prețuește și un nume mai modest, precum era numele vechiu, nume basat în legea electorală, dar' *organizațiunea partidului se se simțea*, adecă activitatea lui, vieața, mișcarea lui, cum se simțea a celui de care d-sa vorbește. Așa am zis și noi. Dar' ce supărare pe »Gazeta» și »Drapelul» pentru acest fel de raționare al nostru.

Vom schița mai departe articli ce vor mai apare de dl Cosma în această materie.

Resistența »pasivă”.

Sunt între noi mulți cari profesază credința, că noi Românii n'am putea face cu succes o rezistență activă guvernului, deci să resistăm pasiv tendențelor lui, căci aceasta ne este cu puțință.

Cei-ce profesază atari principii, nu sunt în clar cu conceptul original al »resistenței pasive», introdusă prin vremi în politică, ca mod de luptă contra cutărui guvern sau sistem nedrept. Sub adevărată »resistență pasivă» în știința politică se înțelege nu numai abținerea față de parlament, cum o practicăm noi, ci negarea împlinirii *tenurilor îndatoririlor față de stat*, denegarea contribuției de bani și sânge!

O atare rezistență pasivă mare însă, noi nu vom putea realiza, precum nu vom putea împedeca nici prin o rezistență activă, ca guvernul să comită nelegiuri contra noastră, — dar' atâta totuși *putem*, în măsura forțelor noastre, ca să luăm parte activă, viua, la vieața publică, precum în comună, comitat, așa și în parlament, validându-ne peste tot locul cel puțin ca apărători demni și integri, ai drepturilor poporului nostru isbit de cei nelegiuiți.

Persistând însă în actuala noastră abținere, vom ajunge, ca, în neactivitate, să ne enervăm cu totul: Poporul ca și clasele inteligente, vor rămânea cu totul fără creștere politică, și urmarea va fi, că se va concretisa propunerea pe care un distins fruntaș o făcuse la un loc, zicând: »Propunerea mea e să nu se facă nimic!»

Așa s'ar »salva» (după »Drap.») »bazele de drept», dar' evident s'ar perde cu totul dreptul însuși și mai ales puțința de a ni-l mai elupta!

Eludarea.

»Drapelul» în nrul său din 30 Martie ocupându-se cu exemplele aduse din vieața noastră publică, prin cari demonștrăm, că pentru salvarea esenței s'au sacrificat și de altă-dată forme goale, află de nepotrivite exemplele aduse de noi sub cuvânt, că în cele politice nu se poate aplica necondiționat ce e convenabil și potrivit pe terenul cultural și economic.

Pentru luminarea chestiunii vom produce un exemplu străin și din domeniul strict politic.

Este în deobște cunoscut, că înainte de anul 1848 opoziția din Franța era într'o situațiune analogă cu situațiunea partidului nostru național după ordonanțele lui Hie-

ronymi, adică dreptul de întrunire pentru opoziție era și acolo confiscat. Și oare ce au făcut șefii opoziției față de ilegalitatea guvernului? Au »salvat bazele de drept« prin »rezistență pasivă«, adică stând cu mâinile în sân după receta »Drapelului«? Nu! Pentru eludarea ordonanțelor ilegale, cari făceau imposibilă convocarea și ținerea adunărilor publice, au început se arangeze »banchete« publice așa numite: »banchete de reforme«, unde șefii opoziției își țineau discursurile și agitau masele contra guvernului despot.

E drept că guvernul văzându-se periclitat și prin arangearea acestor »banchete«, le-a oprit pur și simplu și pe acestea. Urmarea a fost — *revoluția din 48* și detronarea dinastiei!

În viitor de sigur că vor învăța Francezii dela noi, ce se facă, ca se nu se »acomodeze« împrejurărilor și cum se-și facă lupta mult mai comodă, neluându-se deloc, ci »salvând« prin nelucrare, »bazele de drept« față de puterea executivă. Vom ajunge atunci noi Români să ne imiteme străinii, se-nțelege aceia cărora lupta le e incomodă.

Apel către studenți.

Di *Lucian Bolcaș*, vice-președintele societății studentești „Corda Fratres“ a adresat un Apel în limba italiană, către toți membri și amicii Federației internaționale a studenților, ca lămurire și răspuns la vorbirea ce a ținut-o ministrul ungar de culte Wlassics în dieta din Pesta în afacerea congresului studențesc.

Apelul arată, cum a apărut în »Tribuna« prin Febr. un articol, care îndemna pe studenții români dela universitățile din Ungaria, a se așeza în congresul din Pesta, în un singur grup cu frații lor din România, (fiind așa prescriese Federației), dar' presa maghiară a dat alarma »tradării« pe chestia ridicată de »Tribuna« și s'a produs o discuție viuă care a culminat în discursul șovinist al ministrului Wlassics.

Apelul dlui Bolcaș, edat în numele direcțiunii secției române a Federației, atrage atenția studenției asupra acestei ținute oștile

a unguirilor, asupra amenințării ministrului de a elimina dela universitățile ungare pe studenții români ce ar intra în grupa celor din România, etc. — și cere ca studenții ce vor veni la Pesta, să pășască cu bărbăție întru apărarea drepturilor studenților români, cari conform legilor Federației au să formeze în congres un singur grup cu cei din Țară.

Pentru aceasta au să stăruiască cu atât mai vârtos, cu cât Federația studenților e o societate curat culturală și umanitară, care esclude politica din lucrările sale, și numai unguirii prin purtarea lor, vor par'că să vire politica în ea și să o folosască pentru vr'o demonstrație în favorul ideilor și scopurilor lor.

Procesul Novacovici.

Revenind, scoatem azi la iveală părțile cele mai frumoase din procesul dlui *George Novacovici*, tiner student universitar din cei mai vrednici de stima și iubirea tuturor Românilor.

Di Novacovici a scris în Decembrie 1899 în »Tribuna« un articol »Apel la tinerime«, în care îndeamnă tinerimea română să protesteze împotriva insultării memoriei lui Iancu de către procurorul Lazar Miklós dela A. Iulia. Procurorul l'a dat în judecată, pentru-că ar fi îndemnat la nesupunere față cu ordinul ministerial, care oprește colecta pentru monumentul lui Iancu, și e și așitare contra Ungurilor. În fața tribunalului și curții dl Novacovici, deși știe bine ungurește, a declarat, că *vrea să se folosească de dreptul ce-i dă legea, de a vorbi numai în limba maternă*, cea românească.

Intrebat de președinte, dacă a scris el articolul, Novacovici a răspuns: Da.

— Te simți vinovat?
— Nici-odată!
— Vrei să produci ceva spre apărare?

— Mă voiu apăra în cursul desbaterei procesului.

— Pe ce îți întemeiezi nevinovăția, dacă recunoști, că d-ta ai scris?

— Conte Lazar procuror, la procesul dela 30 Noemvrie și 1 Decembrie 1899 la Alba-Iulia a insultat memoria unui mort, memoria lui *Avram Iancu*, pe care poporul român o venerază. Ca student la universitatea din Cluj mi-am

ținut de datorie a îndemna tinerimea română să protesteze!

Se constată, că Novacovici a mai fost condamnat la Deva, pentru agitație, la 10 zile arest.

Să începe acusa. Procurorul Dr. Csipkés vorbește despre libertatea de presă, de care acusatul ar fi abusat, și cere juraților osândirea lui.

G. Novacovici luând cuvântul declară, că va vorbi numai despre partea morală a chestiunii, lăsând partea juridică apărătorului seu. Zice că n'a aștit contra națiunii maghiare, ci numai în contra șovinismului. *Sa născut Român și Român vrea să trăiască și să moară*, ear' ca atare trebuia să sară în apărarea idealului insultat al tinerimei române. Conte Lazar Miklós a batjocorit memoria lui Iancu, care a fost credincios națiunii, religiunii și dinastiei. Spune, că ministrul a revocat ordinul, prin care interzicea colecta, prin urmare el nu poate fi calificat de călcător de lege sau ordinațiune. *Declară, că vrea să se facă vrednic cât de puțin măcar prin jertfa, ce o aduce, de memoria lui Iancu.*

Dr. Cassiu Maniu a pronunțat o prea frumoasă vorbire de apărare, despre care chiar și foile ungurești zic, că »a fost o vorbire frumoasă, la nivel și basată pe argumentații științifice«.

După răspunsul procurorului, curtea cu jurați s'a retras, s'a statuit și a declarat că nu află vină în acest tiner, a adus verdict negativ, în urma căruia dl *Novacovici a fost achitat!*

Il salutăm ca pe un tiner brav și îl presintăm de model și altora!

Gimnasiul român gr.-or. din Brad.

— Repririvri și speranțe. —

(Urmare și fine).

Tot în decursul acestui timp s'au creat mai multe fonduri, cari alimentate și administrate cu grijă, încă vor promova educațiunea și vor atrage tinerimea la acest institut cultural. Dintre fonduri merită amintire:

a) *fondul elevilor bolnavi*, care e deja peste 8400 cor. și prevede profesorii și elevii bolnavi cu medicină și medic pentru taxa anuală de 1 cor.

b) *fondul bibliotecii*.

c) *fondul de premii* pentru încurajarea elevilor diligenți.

d) *fondul „Andreiu Șaguna“*

pentru sərbarea în mod vrednic a onomasticelei fericitului fondator al acestui institut.

e) *fondul corului*.

f) *fondul maiialului* elevilor.

g) *fondul „Masa studenților“* cu capitalul de peste 12.000 cor. pentru îmbunătățirea traiului elevilor diligenți, dar' miseri, și altele.

Astfel gimn. nostru din Brad în starea de acum dispune de 6 prof. ord. def., din cari cel mai bătrân George Părau funcționează ca director dela 1891, un instructor de gimnastică și cant și 2 învățători primari. Salariul unui prof. ord. def. e 2000 cor. și decenaliu de câte 200 cor., ear' al unui învățător primar 1000 cor. și cincuenalele legale. Are 8 sale de învățământ, un pavilion de gimnastică, 1 bibliotecă, 1 muzeu pentru științele naturale etc., așa că calea spre progres este asigurată.

Exmișii ministeriali din timpul mai nou: Elischer, Téglás și Jancsó Benedek, au declarat de repețite ori, că acest institut satisface chemării sale. S'a dovedit chiar, că elevii, cari au absolvat gimnasiul din Brad cu diligență și eminență, ori unde au continuat gimnasiul superior, au obținut rezultate multumitoare și au făcut onoare gimnasiului nostru.

Cu toate acestea gimnasiul din Brad are încă mult să se dosvoalte, ca să se apropie de idealul seu, deoarece »pe terenul educațiunii nu-i permis a ne oprî nici când locului, ci treptat trebuie să progreseăm«.

Exmisul ministerial Elischer, a accentuat și cu ocaziunea inspecționării sale din urmă (24 și 25 Martie) noue necesități la acest institut.

Iar plăcea între altele, ca institutul să nu fie situat în centrul comunei, ci la periferie undeva, într-o grădină cu verdeață și arbori, în aer curat și scutit de orice sgomot, și dacă s'ar putea, între niște izvoare de lapte și miere, nectar și ambrosie...

Recerință salutară și modernă, mai ales pentru un institut din capitală ori cetate de frunte cu palate înalte, strade înguste și comunicațiune mare, dar' poate nu tot atât de indispensabilă pentru un opid, comună mică, ca Bradul, unde

la fiecare casă se află grădină cu arbori și verdeață, unde comunicațiunea e în fazele dezvoltării prime și nici pe departe așa conturbătoare, ca în orașele mari, unde tramvaiurile, omnibusele și căruțele de povară, cu sgomotul lor iritează până și pe cei-ce se clatină în foțelele palatelor.

În localități de felul Bradului, împrejurarea, că un institut public de învățământ e situat în centru, a declarat-o exmisul ministerial Jancsó Benedict, de o binefacere comună, deoarece-ce toți din toate părțile se adună în centru, fără a se îngloda în noroiu, fiind stradele mai regulate ca la periferie și elevii mai feriți de multe miserii dela sate.

Deci mutarea institutului din centru într'un teritor mai edemic, rămâne un pium desiderium, obiect de studiu, care se va realiza când comuna Brad ar lua un avânt neașteptat, care după presemne nu e pe aproape.

S'au ridicat nelindestuliri și pentru salarisarea nu tocmai conform legii a corpului profesoral, deși profesorii acestui institut nici când nu s'au văerat înaintea vreunui străin, nici nu și-au deplâns soarta, ci privind înainte de toate couta culturală, nu persoana lor, s'au nisuit să-și implinească datorița. De altcum bine e cunoscut, că vocațiunea însuflește pe profesor, nu salariile grase, ceea-ce a dovedit mai de curând prof. Heinrich Gustav cât pentru profesorii dela stat. Profesorii dela gimnasiul din Brad speră, că dacă familia li-se va spori, ear' pretensiunile timpului și recerintele moderne de a spriginî întreprinderile culturale-naționale i-ar copleși, le va veni într'ajutor biserică mamă, în al cărei serviciu sunt, împărțindu-le fiii cu stîpîndii și fondul gimnasial însuși le va îmbunătăți soarta materială, când va dispune de mijloace financiare.

Intre astfel de împregiurări »cetatea cea însuflețită« din Zaránd curând va fi vizitată de Il. Sa dl Dr. Ilarion Pușcariu, vicarul arhiepiscopesc din Sibiu, care după-ce va examina cu deamăruntul starea și dezvoltarea acestui institut din toate punctele de vedere, va prezenta autorității supreme bisericeștișcolare raport detaliat, dela care va atârna rămânerea și mai de-

FOIȚA

MOARTEA BURULUI

— FRAGMENT —

Ar fi să plâng c'aceste vîeti, s'au stins așa de-odată, Dar' cum aş îndrasni atunci să spun, că le-am fost [tată?

Când ti vezi în șanț murind, scâldați în riu de sânge, Credeam, că sufletu-mi sdrobot de chinuri se va [frânge.

A ranelor mele dureri, cari curmă și-a mea viață M'au amorțit, și stau sleit, ca bulgărul de ghiță. Și iarăși, Doamne, când gândesc, la neamul meu, [la țară,

Că lege, datini strămoșești, s'ajungă de ocară?

Nu, o nul Decât în viață, și cu jugul de sclăvie Vreau mai bine pân' la unul să murim cu bărbăție, Căci nemernic e acela, care rabdă umilire Și nu luptă pân' la moarte, pentru-a neamului [mărire!...

Voi copii mei la Domnul mulțumiți în ceea lume Că v'a 'nvrednicit de moarte, apărând al nostru numel Ear' pe mine, Doamne sfinte, nu mă duce la urgie, Că pe-o clipă 'n slăbiciune mi-am uitat de datorie Și-am fost frânt și slab în fire, caci erau copii mei, Și-am uitat în fața morții, cât de mândru sunt de ei...

Cu mine-alături, au luptat cu drag și cu mândrie Și știu, că mulți vor pomeni această bătălie.

Noi, câți eram, vre-o șeptezeci, cu sute ne băturăm Și pept la pept cu cei tirani, în luptă ne ținurăm, Și cât eram de puținei, dar' fi băturăm, frate, Că din mulțimea ce lupta, e moartă jumătate! Și ce va fi cu cei rămași, e taina sorții încă. Credința noastră 'n Dumnezeu e tare ca o stâncă Și știu din veacuri tot așa, că 'n Domnul e țaria, Și laudând puterea Sa, ne facem datoria!.....

Și cum aceste cuvînta, moșneagul plin de sânge De-odată simte că din corp, puterea i-se frânge Și nu mai vede unde e, și cine-i lângă dînsul

E roșu cerul la apus, și soarele dispare Urmând al vremii tainic rost, pe vecinica-i cărare.

Peste pustiul presărat, cu corpuri fără vieață Să 'ntinde fumul veninos, ca un fuior de ceață. Prin văi răsună plâns, suspin și vaete și larmă Ce umplu câmpul de fiori, și sufletul de spaimă. A trimbițelor glasuri reci se perd peste hotară Cu urletele care vin din tabera contrară.

În umbra serii, ca un vis, apare luna plină Și scaldă câmpul sânger, în palida-i lumină; La căpătâiul celor morți, se 'nchină câte-o mamă Dând sufletul celui iubit azi Domnului în samă.

Lângă moșneagul ce-a căzut, cu fii sei de-odată, Sunt cunoscuții adunați și unica lui fată Care 'n genunchi, lângă rânit, se sbuciumă și plânge, Ștergîndu-i fața de sudori, și picurii de sânge...

Ca dintr'un somn adânc trezit bătrânul se deșteaptă Și cătră fîca sa, oftînd, privirea și-o îndreaptă.

Și-apoi cu glasul frânt, încet, și-abia suflînd grăește: »Ce, tu copila mea aici? O, firea țî-o 'ntărește! Nu plînge-a taichii pușor, căci plînsul e rușine,

Ci leagă gând în Dumnezeu, să faci ce se cuvine. Că-ți vine greu ca să rămâi fără de noi de-odată, O cred, dar' vezi copila mea, fi mîndră, nu'ntristată. Căci moartea vine ori și când, și nu e mîntuire, Dar' a muri luptînd pe drept, e glorie, mărire! Și-acum ascultă fîca mea, voința cea din urmă A unui tată iubitor, când viața i-se curmă:

Eu sfaturi multe nu mai am, că știi tu ce e bine Numai un lucru sfînt mai cer, copilă dela tine. Viața ta cât vei trăi tu neamul țî-l iubește Și ce-i străin de neamul țeu, de-aceea te ferește! Când bunul D-zeu va vrea, un soț ca să-ți trimită

Atunci copila mea, atunci să nu cazî în ispită. De neam străin tu nu iubi, că-ți blastăm tot norocul, Ci bine rîu cum țî-a fi scris de soartea ta sorocul, Așa trăește 'n legea ta, dar' fi pururea trează Și dătimele strămoșești, și portul țî-l pastrează. Urmează dragă statul meu, și țîne-l tot în minte, Și-acum rămâi cu Dumnezeu să-ți fie el părinte!

Pe-o clipă vocea i-s'a stins, și stînsă-i e privirea Dar' o voință de oțel, învinge chiar și firea Și 'n ochii lui s'aprinde-un foc de fulgere cumplite, Cari mai trezesc pentr'un moment puterile-adormite. Și ca un Zeu reînviat, la soții lui privește Și-apoi zimbînd ca un erou, cu dragoste grăește: »Iubiții mei, dacă mi-e dat această fericire Să mor de voi încunjurat cu șoapte de iubire, Vă rog, să mă îngăduiți să-mi spun a mea dorință Pe care-aș vrea s'o împliniți voioși și cu credință. Și nu grăesc numai așa, ca sfaturi să spun multe Ci eu doresc că cei bătrîni, și cei tineri s'asculte, Căci neamul nostru huiduit, de cei fără credință,

De tineri și bătrîni de-odat' avea-va trebuință. Și când națiunea e la rîu, și legea asuprită, E timpul să ne lăpădam de-a patimei ispită. Știu eu că voi, dragi soții mei, luptat-ați cu mîndrie Și ori-și-cînd prin foc plecați l'a voastră datorie. Dar omu-i om, și e destul o mică rîsvrătire Să 'mpingă firea la gâlcevi ce-aduc nenorocire. Fiți voi cu grijă dar, vă rog, în toate să fiți una, Și ca și frații Vă uniți în fapte totdeauna, Mici patimi, ură, pismuiri, în voi să nu rîsară, Și ce-a fost cîndva între voi, acuma să dispară; De bun străin nu vă doriți, nu vă nutriți mîndria Dar să grijii ce este-al vost, puținul, sîrăcial Ear când trufașul inimic, în lacoma-i pornire N'ar vrea a să astîmpăra în cruda-i asuprire? Atunci iubiții mei, atunci săriți cu bărbăție Și prindeți arma și sdrobiți a tigrilor trufiei! Și dați năvală peste ei ca fulgerele vara! Să nu lăsați pe-al vostru neam, rușinea și ocaral Și ori ca bravi eroi trăiți în dulce libertate, Ori că: mai bine să muriți, luptînd pentru dreptate! Iar dacă vre un rățaciar fi 'ntre voi să fie Ca să se lapede de neam și scumpa lui moșie: Să fie blastemat în veci, și 'n veci să tot trăiască Muncit de fapta rea a sa, de viu să putrezească; Și părăsit de Dumnezeu în vecinică mustrare În sufletul lui sbuciumat, să n'afle alinare! Și ca și dînsul toți acei ce legea și-o lăsară Să peară fără de noroc, ca bestiile peară! Și-acum iubiții mei vă las, în dragoste și pace, Și-așa V'ajute D-zeu, cum neamului veți face!

María Cioban.

parte în stadiul de acum, ori dezvoltarea lui barem după 33 ani și completarea în spiritul fericțiilor sei întemeietori și conform rece-rițelor culturale de acum.

Prefectul Avram Iancu zisese la anul 1870 cu ocaziunea inau-gurării acestui institut memorabi-lele cuvinte: „știința e arma viito-rului” și azi de sigur ar zice, de ar trăi, știința, educațiunea, cultura națională formează punctul archi-medice în dezvoltarea și asigurarea existenței poporului român.

Fie ca visita, ce o îndeplinește biserica prin dignitarul seu, să fie zorile unei noue epoci în viața gimnasiului public român gr.-or. din Brad și »Incepătura mântuirii noastre!»

Brad, Bunavestire 1902.

Dr. P. Oprea.

Corespondență

Scrisoare din Paris.

PARIS, Aprilie 1902.

Conform promisiunii încep să vă scriu câte ceva din viața interesantă și viuă a Parisului.

(Alegeriile). Acum că a dat primăvara, când sângele curge mai repede, când lumea ride și e voioasă, acum cu indoită agitație se tratează pe unde umbli, prin localuri, prin înverzitele parcuri, despre alegerile dietale cari se vor ține în luna aceasta. Alegătorii sunt convocați pe 27 Aprilie. Cortesirile fran-ceze și-au luat începutul. În ziua în care a apărut decretul convocator pen-tru alegeri, placatele candidaților au nă-pădit tot Parisul, pe toate strazadele s'au făcut table mari numai pentru afișele cele mari și în multe colori ale candi-daților de deputați. »Avis-uri», »Decla-rațiuni» și »contra declarațiuni», mani-feste fără de sfârșit cătră »iubiți amici și concetățeni!» Prin proclamațiunile și manifestele acestea își desvoaltă candi-dații programul, își pomenesc »faptele mari» »sevrărite până acuma, ba unii își dau și biografia, ca de pildă unul: »Dl N... născut la 1850. A luat parte în războiul din 1870 contra Prusilor an-gajându-se ca voluntar sub asediul Pa-risului, și în lupta din strada N. a luptat așa de eroic încât era aproape să înfrângă toată armata prusiacă!...»

Unii numai în puține vorbe, în stil pathetic își anunță candidatura și ziua alegerii: »Trăească republica, jos cu clericalismul! Trăească revoluțiunea, jos cu reacțiunea! N. N. deputat. republi-can social.»

Altul ear' probează a impune alegē-tilor în următorul mod: »A. Levasseur, candidat republican naționalist, anti-mi-nisterial, anti-jidan și anti-franc-maçon. Singurul designat de liga patrioților »La Patrie Francaise» și de »Grand Occi-dent de France.»

Partidele însași sunt atât de multe că le e grea chiar și Francesilor să mai facă deosebire precisă între ele!... Sunt royalști, republicani naționaliști, repu-blicani socialiști, republicani anti-mi-nisteriali, republicani patrioți, socialiști re-voluționari și independenți etc.

În departamentul Seinei, numărul candidaților se urcă la 211.

Victoria republicanilor naționaliști însă se prevede înainte.

Pentru noi sunt nostime aceste sgo-mote. Dar' acesta e modul de a corteși aicea. Ear' bani, beuturi, bancheturi, »cărui» sau »diurne», nu sunt! Pe de-o parte că sunt prea mulți alegētori, pe de altă parte, fiind votul secret, deci imposibil a-l controla!

Numărul votanților restrîns, votare deschisă, precum și »căruișie» și hră-nirea alegētilor ba și »diurne», sunt pentru state mai »înaintate în cultură,

mai civilizate» (cum e Ungaria, în care așa e), dar' nu pentru Francia înapoiată... *

Regele Oscar II. de Svedia și Nor-vegia în 6 Aprilie a sosit le Paris în incognito, de unde în 7 Aprilie a călă-torit mai departe spre Biarritz, unde are de cuget să petreacă luna Aprilie Reîntorcându-se a sta în cause oficioase mai mult timp la Paris.

Just.

Știri politice

— Intre Italia și Elveția s'au încordat dintr'una relațiile, până au ajuns la rupere de tot! S'a por-niț dela un articol al foii anarchiste »Le Revil» din Genf, care a batjo-corit memoria Regelui Umberto. A întervenit diplomația italiană, ca să fie pedepsită foaia. Guvernul elvețian a răspuns, ca să facă cel italian acuză judecătorească, nu pe cale diplomatică. De aci neînțele-gere, care s'a aprins, până guvernul elvețian a rupt legăturile cu diplo-matul italian, ear' guvernul italian, cu trimisul Elvețian.

— În Belgia terberrea socialiș-tilor a crescut grozav. Țara e pe marginea revoluțiunii. Lucrătorii, ațțați de socialiști, vreau să dă-rîme ordinea de acum din stat. Nu vreau să mai lucreze, ci se înar-mează, ca să pornească asupra ce-tăților, cu scop de a pune într'o zi mâna pe însași cărma țerii.

Mai nou lucrurile s'au înrēnțăit mult. Regele s'a văzut silit a părăsi ca-pitala țerii sale, Bruxella, și a se retrage în o cetate mai liniștită la margini.

S'a aflat că singură o foaie socialistă a împărțit 3000 de revolvele la socia-liștii rēsvrățiți, ear' fabrica de arme din Anvers a împărțit 17.000 de revolvele, așa că aproape fiecare rēsculat e ar-mat cu un revolver măcar.

Poporul scoate petrele din pardosala stradelor, și cu acelea s'oboește casele bogătanilor și bisericile.

În Bruxella au fost repețite lupte în-tre armată și socialiști. Mai mulți socia-liști a fost împușcați. Ei au fost apoi îngropați ca împērații, atăta lume i-a petrecut la mormēnt, demonstrând con-tra autorităților.

Numărul rēsvrățiților se întrecește pe fiecare zi.

Se crede, că guvernul va demisiona și cu o cale se vor face și alegeri nouē pentru dietă, care să facă ceva pentru mulțumirea rēsvrățiților.

— Se scrie că poporațiunea tur-cească din Macedonia e cuprinsă de groază mare din pricina pășirii bandelor de bulgari, cari mai nou au ucis 3 Turci și un copil turc. E teamă, că Turcii să nu înceapă acum ei asupra Bulgarilor cu ace-leași arme. Și păgânii sunt grozavi când își ies din răbdare.

— Din Rusia știrē grea: Mai anul trecut mai mulți studenți ruși fuseră pedepsiți pentru ceva demonstrații con-tra absolutismului care cărmuește marea împērație rusească. Acum unul din stu-denții pedepsiți, s'a îmbrăcat în formă de adjutant și a așa a căpētat intrare la ministrul dela care venisă pedeapsa, și l'a împușcat în cancelaria sa de lucru! De 5 ori a tras cu revolverul în el. În Rusia e groază. E teamă că nu vor gōi om care să mai poftască a ajunge mi-nistru în locul rēposatului, căci abea scapă unul cu bine din înalta slujbă, din care e pofit a robl pe studenți, dacă se mișcă pușintel cerēnd libertate mai mare și țerii lor.

— Dela Buri numai știri nesig-ure. E acuzi mai sigur că nu se vor înțelege cu englezii, decât că

să vor înțelege. Buri ca cei ne-dreptății, cer multe, Englezii, ca țin-ându-se »biruitori», mai multe, și așa în sēptēmăna asta se crede că sau se va face o pace, sau se vor înterupe de tot încercările de împăcare, urmându-se și mai înver-sunat cruntul rēșboiu.

DISGUST.

O privelește foarte tristă ne prezintă vēduvita diecesă a Aradului.

S'au început încordările între candi-dații la episcopie, și câtă vreme acelea s'ar mārigin la »capacități» și căștigări de aderenți între fii bisericeii, între de-putați, n'ar aveau nimeni »dreptul a să amesteca în acest lucru. Dar' simți gro-zav disgust în suflet când vezi, că oa-menii nūiți din candidați, voiesc să-i asigure doritul lor mitra arhierescă așa că publică acuzi zilnic mai câte-un articlu, mai câte-un interviu, prin foile »ungurești», ca cele scrise să ajungă în cercurile influente maghiare, și acolo scot la iveală ca »pēcat» care trebuie să facă imposibil pe celalalt candidat, că acela ar fi prea bun Român, că e politic »pe-riculos» român, că e mare maghiaro-fag, ear' doritul lor e mai potrivit, mai ușor de înțeles cu ungerii.

Asta trebuie se umplă de scārbă toate sufletele românești curate! Și nici candidatul însuși nu-i pot folosi.

Ear ce e și mai și, e că — scumpa presă românească, »Gazeta», »Tribuna», »Drapelul», n'are nici un cuvēnt de condamnare a acestui mijloc umilitor pentru biserică și neam, de a lupta după o mitră de arhierul!

NOUȚĂȚI

Fișpanul comitatului Hunedoarei, dl conte Pogány, a fost numit de co-mite-suprem la Torontal, comitatul cel cu administrația cea mai destrăbălată din țară.

În locul lui e vorbă de mai mulți cari se-i urmeze: Unul ar fi vicșpanul de acum Lad. Mara, altul fostul vicșpan Hollaky, care acum e fișpan la Udvarhely, unul ar fi Col. Barsay deputatul. În curēnd vom ști cine e noul fișpan.

Zidirea catedralei la Sibiu se apropie tot mai mult de realizare. În anul acesta, după sinod, în vară, încep demolarea casei parochiale din Sibiu-cetate și a caselor vecine, și înapoi până în strada Bruckental, apoi se vor începe lucrările zidiri. Se crede, că în 1904 zidirea să fie gata, pusă sub coperiș.

Noul ministru de comerclu Ho-ransky, e greu bolnav. S'a rēcit. O plă-mână îi e aprinsă serios.

Consistorul din Arad a încredințat cu conducerea diecesei pe timpul va-canței episcopiești, pe C. Sa Ignatie Papp, cel mai bētrân asesor consistorial de acolo, după cum prescrie statutul organic.

Steag unghuresc sfirțicat. Decānd guvernul dete porunță, ca până și pe școalele nemaghiare la anumite zile să se pună steagul unghuresc »al țerii», — Ungurii au și neplăcere berechet pentru acest steag. Zilele astea în 2 comune din Croația au rupt atari steaguri de pe 2 edificii, fără se poată prinde pe făptui-tori. Făptuitorul și dacă e cunoscut de frații sei croați, nu e spus deloc.

Intunecime deplină de lună vom avea Marți seara în 22 April, dela orele 6 până la 10. De va fi senin, vom avea o interesantă vedenie a naturii.

Grofi jucători de cărți, pedepsiți de judecătorie. În 10 April naintea ju-decătoriei din cercul Iosefin al Vienei, stăteau 6 grofi, 1 baron și 3 căpitani, trași în judecată pentru joc hasard de cărți. În 18 Decembrie a tr. jucaseră

în Clubul-Jockeylor, și groful Potoky perduse în joc vr'o două milioane! Scri-seseră toate foile despre acest joc ne-bun. Poliția a făcut arătare la judecă-torie asupra lor, pentru jocuri mari oprite de lege. În 10 April la pertractare perzētorul grof a protestat contra aducerii lui aici, dacă el nu s'a plāns asupra soților de joc, servitorii clubului ziceau că nu vor spune nimic, că prin asta s'ar arăta slujii necredincioși, secre-tarul clubului asemenea nu voia să spună ziceau că nu vor spune nimic, că prin asta s'ar arăta slujii necredincioși, secre-tarul clubului asemenea nu voia să spună nimic, judecătoria însă i-a silit să mār-turisească. Au mărturisit dară că e așa, cum s'a scris prin foi, au jucat, unii au perdut, alții au căștigat.

Judecătoria a pedepsit pe toți căți au fost de față la acel joc, ori jucānd ori privind, cu câte 1000 de coroane, sau 48 ore temniță, ear' pe groful Potoky (supus rus), deputatul Szemere, unger, care a căștigat vr'o jumătate de milion acolo, și pe A. Pechy, tot unger, i-a exilat din toată Austria Acolo să nu mai calce. (Parcă aud pe câte un ce-titor mai șugubeț zicēnd: Pagubă că n'am fost eu Szemere la acel joc, apoi putea după aceea să mă tot scoată din din Austria lor!...)

Despărțēmēntul Hațeg al »Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român» își va ținea adunarea generală ordinară, Marți la 29 Aprilie st. n. a. c. în biserica gr.-cat din opidul Hațeg, la 3 ore p. m. cu următorul

PROGRAM:

1. Deschiderea adunării prin președinte. 2. Raportul biroului; 3. Raportul cassarului; 4. Raportul bibliotecarului. 5. Exmiterea a 3 comisuni pentru censurarea rapoartelor, 6. Exmiterea unei co-misuni pentru înscrierea de membri noi; 7. Raportul comisuniilor; 8. Satorirea bugetului pe a. 1903. 9. Disertațiuni ce sunt a se înainta directorului cel puțin cu 24 ore înainte de adunare. 10. Alegerea alor doi delegați pentru adunarea generală a Asociațiunii. 11. Abzi-cerea actualului director și alegerea altui director. 12. Eventuale pro-punerii, verificarea procesului verbal și închiderea adunării. La această adunare sunt invitați cu stimă toți membrii din despărțēmēnt, cum și alți binevoitori și spriginitori ai culturai române. Din ședința comi-tetului cercual al despărțēmēntului VII. al Asociațiunii, ținută în Hațeg, la 30 Martie 1902. Nicolau Nestor m. p., dir. desp. Ioan Muntean m. p., secretar.

Statistica rēșboaielor. O societate pacifică din Statele-Unite a întocmit o interesantă statistică a rēșboaielor cari au avut loc dela Constantin cel mare încoace. Această statistică a clasat rēș-boaietele după originea și cauzele lor.

Iată această clasare: 55 de rēșboaiē civile; 44 de rēșboaiē cari tind la o mār-rire de teritoriu; 41 motivate de pre-tențiuni dinastice; 31 de rēșboaiē de intervenție; 28 rēșboaiē religioase, îm-preună cu cruciatele împotriva Turcilor și a ereticilor; 24 rēșboaiē de înăbușire a revoltelor; 23 rēșboaiē pornite din pismă politică; 23 rēșboaiē pentru li-berarea triburilor rēu tractate; 8 din pricini de onoare și de drepturi unul față de altul; 6 pentru ceartă asupra hotarēlor și 5 rēșboaiē comerciale.

Și nu este vorba aci de cât de rēș-boaiete istorice. Expedițiunile contra po-poarelor sēlbatice sunt prea nūmeroase ca să poată fi socotite.

În total, în 16 veacuri, nu mai pu-șin de trei sute de rēșboaiē!

Furtună cu tunete și trēsnete în Aprilie. Din Cluj se scrie, că în 15 Aprilie pe la amiazi a izbucnit acolo o furtună puternică cu tunete, trēsnete și ploaie cu peatră! În scurt timp s'au um-

plut canalurile de apă, și pe străzi era o adevērată inundație! De așa o furtună, în postul Paștilor, nu-și aduc aminte nici cei mai bētrāni oameni.

Din Berlin se scrie cu dat tot de 15 Aprilie:

Un potop s'a abătut eri asupra Ber-linului. Apa avea o înălțime pe unele locuri de peste un metru. Grindina a de-vastat grādinile și bulevardele și a spart geamurile! Multe case s'au dārîmat. Comunicăția a fost înterurată. De pe mai multe linii de tramway și căi ferate, au fost spālāte terasamentele.

Spālārea picioarelor în Bavaria. În toți anii, în Joia mare, principele regent al Bavariei face în catedrala din Mūnich, spālārea picioarelor a 12 bētrāni sēraci, închipuind pe cei 12 apostoli.

Anul acesta cei 12 bētrāni au fost: primul 97 ani; al 2-lea 95 ani; al 3-lea, al 4-lea, al 5-lea, 94 ani; următorii 6, câte 92 ani și cel de al 12-lea 91 ani.

Împreună acești »12 apostoli» nu-mēră 1117 ani: mai mult de 11 veacuri!

Prelegere economică a ținut Reuniunea economică din Orăștie în 7 Aprilie în Orăștioara-de-jos. Au preles secretarul I. Moța și membrul în comi-tet I. Fleșeriu. Prelegerea a fost foarte bine cercetată și bine primită de popor. Erau de față și mulți economi din Lu-dești, Orăștioara-de-sus etc. cu dnii în-vēțatori și preoți ai lor.

Producțiuni și petreceri. Pe a doua zi de Sf. Paști (15/28 Aprilie) să aran-gează:

În Brad producțiune teatrală cu joc, de cătră meseriașii romāni, în favorul »fondului învēțăcelor și sodalilor romn.»

În Cristior concert cu teatru, pen-tru repararea bisericii romāne.

În Sēcārēmb concert cu joc, în fa-vorul fondului corului bisericii gr.-or. condus de dl E. Terchilă.

Un oraș roman descoperit în pus-tia Sahara. Orașul Thamugas, se afla acum 1500 de ani în provincia romană Numidia din Africa, și avea 50.000 lo-cuitori, strade pardosite frumos, case de piatră, băi, casarme, temple, arcu-ri de triumf, etc.

Acum orașul e acoperit de nēsip dus peste ele de turbatele vēnturi ale uriașei pustii, și pe ruinele lui abia își duc viața sēcārăcioasă niște beduini rātăcitori. Astăzi se numește Timgad și e la patru ceasuri de drum cu trāsura dela Batna. Drumul trece pe lângă rui-nele altui oraș roman, Lambersa.

Thamugas era așezat la poalele unui lanț de munți, care îl apărau spre rē-sărit de vēnturi.

În veacul al IV-lea după Chr. era acolo centrul unei mari agitații și rēș-boiri religioase. În 398 episcopul dela Thamgas, Aptutus, capul Donatiștilor, a luat partea lui Gildon împotriva lui Honorius.

La 534 orașul era dārîmat de mun-tenii din munții Aures, ca să nu cadă în mâinile Bizantinilor, și, părăsit, l'a co-perit nēsipul marilor furtuni.

Pe vremea nāvālirii Arabilor, Tim-gad era oraș creștin; la 646 s'a ridi-cat în el o biserică, ale cărei ruine acum la desgropare, se vēd și azi. Strada principală e pardosită cu lespezi, din cari unele de marmură, și se cunosc bine urmele lāsate de trāsurile Roma-nilor! În piața orașului era o fântānă sāritoare.

A V I S

Am onoare a aduce la cunoștința celor pe cari îi privește, că la 15 Maiu n., îmi reîncep praxa medicală la Băile Herculanee (Mehadia), avēndu-mi locuința în »Hotel Nestorovits».

Cu distincsă stimă

(76) 1—1 Dr. A. M. Pop, medic.

FOILETON

Nunta reporterului.

NUVELA

De Fr. Lorenzen.

(Urmare și fine).

Herbert se reintoarse acasă gânditor. Pe masa de scris ardea o lampă și lumina ei gălbuie, cădea pe o scrisoare. O desfacu repede și ceti:

»Dragă Herbert! Până la opt ceasuri te-am așteptat, așadar cu un ceas mai mult, decât cum ne înțeleserăm. Mai mult nu poate nimeni să ceară dela mine. Dacă în cele din urmă am văzut, că nu mai vii, m'am cununat cu Thomas Johnson, care încă era printre nuntași. Nunta o s'erbăm în hotelul »Monopol«, căci hotelul »La orașul Baltimore« nu i-s'a părut lui Thomas destul de bun. Dragă Herbert! tu nu trebuie să fii supărat pe mine. Crede-mă, e mai bine așa; noi și așa nu eram unul pentru altul. O Americană nu se potrivește decât cu un American. Doresc, ca cât de curând să te ved fericit cu o blondă Germană!»

Mari Johnson.

Ceti de trei-patru ori aceste rânduri și se mira, că rămânea atât de liniștit. Lucru curios! El nu simțea nici o urmă din acea durere grozavă, care ieri de sigur l'ar fi făcut să tresară, dacă ar fi pierdut pe Mari atât de repede. El se simțea ca și cum numai acum s'ar fi sculat dintr'o boală grea. Să simțea din contră bine, răsufia așa de

ușor, ca și cum i-ar fi căzut o sarcină grea de pe suflet.

»Mari are toată dreptatea!« murmură el. »Ea n'a fost pentru mine; noi am fi fost unul cu altul foarte nefericiți«.

III.

Dimineața următoare apărî o foaie extra a ziarului »Morning Post« purtând în frunte cu litere uriașe avisul:

»Concetațeni! Nu alegeți nici de cum pe bancherul Harrison, căci veți veți căl amar. Inima și sufletul lui sunt tot așa de false, ca p'urul și dinții nevestei sale«.

Urma apoi o descriere a furtului conform adevărului, ici-colea cu ilustrațiuni comico-dramatice și ironii inveninate la adresa bancherului și a femeii lui. La finea foii se citea:

»Bietul hoț a avut însă totuși o mică mângâiere. Dantura este eșită din renumitul atelier al lui James Kookson, cel mai vestit dantist al Statelor-Unite, care lucrează numai cu cel mai solid material și cu cel mai curat aur«.

Pentru această reclamă dentistul plăti cu plăcere două sute cincizeci de dolari.

Chiar și cu foaia extra, ziarul »Morning Post« a făcut o »afacere« (»geșeft«) splendidă.

Intregul oraș s'a amusat mult de acest lucru și candidatura lui Harrison era pierdută, căci el devenise obiect de ris în întreg orașul.

Herbert primi ca remunerațiune trei sute de

dolari și fî numit imediat redactor cu o plată de cinci mii de dolari.

După masă se îndreptă el spre comptoirul privat al șef-redactorului pentru a se recomanda noilor sei colegi, să oprî însă înaintea ușii, căci i-se părî, că aude înăuntru o voce lui bine cunoscută. Ascultă încordat. Nici o îndoială, era Luisa Schwarz, care făcuse o așa adâncă impresie asupra lui!

Ea se părea foarte supărată, căci vocea ei tremura, când zicea: »Nu, nu dle redactor. Nu șovăiți! D-voastră, trebuie să-mi căutați un alt loc sau să mă despăgubiți cu prisosință, căci prin d-voastră, respective prin reporterul d-voastră, care de sigur în urma însărcinării primite, în mod nedemn mi-a stors secretul, prin el mi-am pierdut serviciul bine plătit! Indată-ce Harrison a cetit foaia extra, ce ați scos-o, mi-a dat drumul din serviciu«.

Fără a aștepta Herbert răspunsul șefului său, deschise ușa și intră înăuntru. Când îl văzu Luisa, obrăzii ei se colorară de cea mai mare mânie și ochii ei fulgerau. Furioasă se repezi înaintea lui. Înainte de a pronunța ea însă o singură vorbă zise el: »Domnișoară Schwarz, eu singur sunt vinovat și sunt gata să-ți dau ori-ce satisfacțiune și ori-ce despăgubire«.

»Eu«, răspuse ea și ochii i-se umplură de lacrimi, »dela dta nu voesc să am nimic. Mă doare însă mult, că un compatriot s'a putut purta astfel cu mine«.

»Nu plânge, scumpă domnișoară«, o rugă e în ton amical, stringându-i cu delicateță mâna. »Este adevărat, că m'am purtat foarte rău cu dta. Lucrurile întemplate nu se mai pot schimba, nici spre bine, nici spre rău. Voiu întrebuița însă toate puterile mele pentru a-ți dobândi liniștea avută. Iți voiu da tot ce posed eu, și aceea nu e puțin, căci eu am pus mult la o parte. Dar' știi dta, ce trebuie să primești încă pe lângă toate acestea?«

Ea nu zise nimic, dar' îl privia întrebătoare, o ușoară tremurare trecu peste fața ei, inima îi bătea tot mai repede și aștepta plină de emoțiune.

»Pe mine Insumil« zise el încet, pretinește. »Ești mulțumită?«

Ea își șterse lacrimile, ce-i curgeau din abundență pe față și nu zise altceva nimic decât un: »da«.

Ea nu făcu nici o sforțare, când el o cuprinse în brațe și îi săruta cu frenezie lacrimile din ochi.

»Scumpa mea fetiță« li șopti el »ție singură am să-ți mulțumesc norocul meu, căci fără tine ași fi fost — dar' lasă, toate acestea îți-le voiu povesti numai după nuntă. Hoțului de danturi însă i-ași face un cadou regal, dacă ași avea onoarea să-l cunosc«.

Șef-redactorul bătî mulțumit în palmi și strigă voios: »Ah, dle Schmitz, asta încă poate fi un splendid articol pentru foaia de sară!«

(Brașov).

Trad. de Romulus.

Redactor responsabil: IOAN MOȚA

Sz. 316—1902. végrh.

(74) 1—1

Árverési hirdetmény.

Alulirt bírósági végrehajtó az 1881. évi LX. t.-cz. 102. §-a értelmében ezennel közhírré teszi, hogy a puji kir. járásbíróság 1902. évi V. 138 számú végzése következtében Dr. Suciú Gábor ügyvéd javára petrilai Paraszki Rusza ellen 80 kor. s jár. erejéig 1902. évi febr. hó 26-án foganatosított kielégítési végrehajtás utján felülfoglalt és 3970 koronára becsült következő ingóságok, u. m.: szarvasmarhák, lovak és juhok, nyilvános árverésen eladatnak.

Mely árverésnek a puji kir. járásbíróság 1902-ik évi V. 138/2 számú végzése folytán összesen 159 kor. 31 fill. bíróilag már megállapított költségek erejéig Petrillán alperes lakásán leendő eszközzésére 1902. évi április hó 21. napjának délutáni 2 órája határidőül kitűzetik és ahhoz a venni szándékozók oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok az 1881. évi LX. t.-cz. 107. és 108. §-a értelmében készpénzfizetés mellett, a legtöbbet ígérőnek, szükség esetén becsáron alul is el fognak adatni.

Amenyiben az elárverezendő ingóságokat mások is le és felülfoglaltatták és azokra kielégítési jogot nyertek volna, ezen árverés az 1881. évi LX. t.-cz. 102. §. értelmében ezek javára is elrendeltetik.

Kelt Pujon, 1902. évi márczius hó 26 napján.

Rácz József,
kir. bir. végrh.

Sz. 437—1902. végrh.

(75) 1—1

Árverési hirdetmény.

Alulirt bírósági végrehajtó az 1881. évi LX. t.-cz. 102. §-a értelmében ezennel közhírré teszi, hogy a körösbányai kir. járásbírósnak 1899. évi Th. 165/2 és Th. 150/2 számú végzése következtében »Crișana« takarékpénztár és hitelintézet javára Lup Jánk és társai ellen összesen 240 kor. s jár. erejéig 1901. évi június hó 4-én foganatosított kielégítési végrehajtás utján felülfoglalt és 1273 kor. becsült következő ingóságok, u. m.: I. Mihucz Niculánál Karasztón szarvasmarhák, lovak és egy kocsi, II. Petrescu Sándornál Alvácán szarvasmarhák, szobabutorok, varrogép és sertések, nyilvános árverésen eladatnak.

Mely árverésnek a körösbányai kir. járásbíróság 1902-ik évi V. 304/2 számú végzése folytán 240 kor. tőkekövetelés, ennek 1898. évi február hó 8. napjától járó 8% kamatai, és eddig összesen 30 kor. 04 fill. bíróilag már megállapított költségek valamint az alant felszámított árverés kitűzési díjak erejéig is Karasztón és Alvácán fentirt végrehajtást szenvedettek lakásán leendő eszközzésére 1902. évi április hó 23 napjának délutáni 2 órája Karasztón és folytatolag d. u. 4 orakor Alvácán határidőül kitűzetik és ahhoz a venni szándékozók oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok az 1881. évi LX. t.-cz. 107. és 108. §-a értelmében készpénzfizetés mellett, a legtöbbet ígérőnek, szükség esetén becsáron alul is el fognak adatni.

A törvényes határidő a hirdetménynek a bíróság tábláján történt kifüggesztését követő naptól számítatik.

Kelt Körösbányán, 1902. évi márczius hó 29. napján.

Szőllősy Fános,
kir. bir. végrh.

»Minerva« inst. tipogr. in Orăștie.

Steinkohlen-Offerte
nimmt entgegen

RUDOLF KAESS
BROOS.

Oferte de cărbuni
de peatră, primește

RUDOLF KAESS
ORĂȘTIE.

FRUMOS PAVILON DE VARĂ!

Bentură bună!

Am onoare a aduce la cunoștință onoratului public că în restaurantul meu servesc numai

»Bere Coroana«

de I-a calitate din fabrica Dreher
(à la Pilsen)

In fiecare zi încep butoiu proaspăt, totdeauna răcit în gheață.

Servesc cu vinuri excelente și cu cugnă bună, precum și cu

odăi ieftine!

Ear' cu 1 Maiu a. c. deschid și pavilionul de vară

în grădina hotelului, pe care am arangeat-o numai acum de nou ca un frumuseț parc cu verdeață, flori și plante.

Loc foarte plăcut și răcoros!

Rugând onoratul public pentru cercetare și spriginire binevoitoare, semnez cu toată stima

Aladar Szatmáry,

(72) 1— ospetațul hotelului »Széchenyi«.

»ARDELEANA«
institut de credit și de economii societate pe acții.

Sediul: Orăștie, în casele proprii.

Fondată la anul 1885.

Capital social: 500.000 cor. Fonduri: 350.000 coroane.

Starea Depunerilor: peste 2.000.000 cor.

Se primesc: Depuneri spre fructificare, dela particulari cu 5% fără anunț, cu 5½% cu anunț; ear' dela corporațiuni culturale cu 6% interese.

Darea de venit după interese o solveste institutul separat.

Depuneri și ridicări făcute prin postă se efectuesc cu reîntoarcerea postei.

3— (59)

Direcțiunea.

Sz. 244—1902. kir. végrh.

(73) 1—1

Árverési hirdetmény.

Alulirt kir. bírósági végrehajtó az 1881. évi LX. t.-cz. 102. és 120. §-ai értelmében ezennel közhírré teszi hogy a szászvárosi kir. járásbírósnak 1902. V. 137 számú végzése folytán Dr. Antoni Ede szászvárosi ügyvéd által képviselt Brooser Vorschus Verein valamint netáni más alap és felülfoglaltatók javára Naszta Iuon I. Nikolae és társa rosmoszhelyi lakosok elleni 90 kor. tőke ennek 1900. évi 7/III-tóli 6% kamatai, 67 kor. 30 fill. eddigi és ezuttali 3 kor. 40 fill. árverés kitűzési költségek erejéig kielégítésként lefoglalt és 630 koronára becsült tehének, tinok, sertések, szekér és széna bírói árverésen elfognak adatni.

Mely árverésnek a szászvárosi kir. járásbírósnak 1902. V. 137/2 számú végzése folytán leendő eszközzésére katáridőül kitűzetik Romoszhelyen adosok lakásán 1902. évi április hó 22. napjának délelőtti 8 órája, a midőn is a fenti ingók esetleg becsáron alul is, azonban csakis készpénz mellett fognak eladatni, a befolyandó vételár pedig bírói letétbe fog helyezettetni.

Kelt Szászvároson, 1902. évi április hó 2-án.

Rácz Árpád,
kir. bir. végrh.

»Minerva« institut tipografic

Orăștie, (Szászváros) Piața mare Nr. 2.

Efectuește tot soiul de lucrări aparținătoare artei tipografice.

Editor: Ioan Moța.